

Researcher: Social Science Studies

(2020) Cilt 8 / Sayı 2, s. 193-206

Geliş Tarihi: 20.02.2020 Kabul Tarihi: 22.04.2020 Online Yayın Tarihi: 29.06.2020

Kamusallığın Siyasal İşlevinin Dönüşümü

Cumhur OLCAR¹

Özet

19. yüzyıldan itibaren savaş ikliminde basın yayın organlarının siyasallaşması daha açık bir şekilde görüldü. Yeni tekniklerin de gelişmesiyle gazetecilik artık şahsi menfaatlerin yayılımına doğrudan hizmet eder oldu. Kamusal çıkar ve kamusal alanın genişlemesi böylece mümkün oldu. Kanaatlerin idaresi gittikçe siyasallaşacak ve kamusal alanı siyasete odaklanmasıyla sonuçlanmıştır. Reklamlar gittikçe tüketim aracı olan kişileri topluluklar halinde kamusal alanı oluşturmakta ve onlara yönelik araçları hedeflemeye başlamıştır. Reklamlar tüketici oldukları ölçüde diğer şahısları hedefine alır ve halkla ilişkilerin adresini kamu oyu olarak belirler. Artık özel şahısların sahip olduğu kitle iletişim organları kendisini bir özel gruba aidiyet şeklinde bağlarken reklamlarda şahıslara özel olmakla birlikte bir özel topluluğa tüketim bakımından ortak olmaktadır. Yayıncılar kamu yararı için yaptıkları çalışmalar içerisinde ticari amaçlarını gizlemektedirler. Tüketim topluluğunu hedefinin etki altına alınan kitle iletişim araçları özel şahısların sahip oldukları yayınları artık düşünce üreten kamusal topluluğun üretiminden ziyade özel şahıslara bir grup olarak bakan ve etki altına almaya çalışan yayınlar haline gelirler. Siyasi görüşler ve kimlikler daha da ticari hale gelmektedir. Bu haliyle meslek örgütüne ait her bir yayıncı kamusal alanın işlevini siyaseten değiştirmekte ve özel çıkarlar etrafında ortaya çıkan rekabete yer vermektedir. Demokrasi idaresinden mahrum kalan vatandaşın kamusal alanı giderek özel alan ile iç içe geçmekte ve siyasal olarak dönüşmektedir. Bu makale siyasetin yayın organları aracılığıyla ticarileşmesini ile kamusal alanın kitle iletişim araçları aracılığıyla siyasal olarak ticarileşmesini kamusal alanın dönüşümü başlığı etrafında inceleyecektir.

Anahtar Kelimeler: kamusal alan, siyasal dönüşüm, sivil toplum ve toplumsal güç.

Transformation of the Political Function of Publicity

Abstract

From the 19th century to the 21st century, the politicalization of media organs was more clearly seen in the war climate. With the development of new techniques, journalism now directly serves the spread of personal interests. Public interest and expansion of the public sphere were thus possible. The management of opinions will become increasingly politicized, and has resulted in a public focus on the political public. Advertisements are increasingly publicizing people who are consumers and starting to target the tools for them. Advertisements target other people to the extent that they are consumers and determine the address of public relations as a public vote. While the mass media organs owned by private individuals connect themselves as belonging to a private group, they are exclusive to individuals in advertisements, but they are common to a private community in terms of consumption. Publishers conceal their commercial

¹ Doktorant, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, cumhurolcar@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3020-4875

goals in their work for the public good. Mass media, which are influenced by the consumer society target, become publications that look and influence individuals as a group rather than the production of the public community that generates thoughts. Political views and identities are becoming more commercial. As such, each publisher of the professional organization politically changes the function of publicity and includes competition that arises around private interests. The public sphere of the citizen deprived of the administration of democracy is increasingly intertwined with the private sphere and transformed politically. This article will examine the commercialization of politics through the media, and the commercialization of the public sphere through mass media around the transformation of publicity.

Keywords: publicity, political transformation, civil society and social power.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE SİYASİ TACİRLİK

Kamunun yapısının değişimi kamusal işlevinin değişimine bağlı olarak gelişir ve bu değişim en açık şekilde basın dönüştürümünde gözlenir. Daha önce küçük işletmeler olarak örgütlenen gazetecilik mesleği uzun süre özel haberleşme sisteminden meydana gelmiştir. Gazeteciliğin doğduğu günlere bakarsak kapitalizmin baskısı altında ticari bir işletme olarak hayatına devam eden gazetecilik mesleği kar amacı ile kurulmuş bir örgütlenmeydi. Haberlerin düzenlenmesi ve alış verişinin düzenlenmesi örgütlenmenin temel vasfıydı ve neredeyse bu amaçla sınırlı kalmaktaydı. Fakat bu haber ağına sahip olan gazetecilik mesleğine muhabirler eklendiğinde ve kanaat basını kavramı ortaya çıktığında gazetecilik mesleğine yeni ve daha geniş bir alan açılmış oldu. Bu alanın daha siyasal olduğunu söylemek gerekir. Bu değişimle gazeteler sadece yayıncı olmaktan çıkıp kamuoyunun siyasal manada yönlendiricisi ve taşıyıcısı olarak partilerin birer aracı haline geldiler. Bu bakımdan gazeteler artık haberlerin gelişimini yayınlayan örgütler olmaktan daha çok kamu oyunu etkileyen tacirler haline dönüştüler (Habermas, 2010).

Gazete yayıncıları mesleklerini bir ticari zemine oturtular fakat basının kendisini ticarileştirmediler. Kamusal topluluğun eleştirileriyle oluşan tartışma ortamını siyasal polemikleri uzatan basın topluluğu buna rağmen iletişim kurumu olarak faaliyet alanına devam etti. Aracı olarak güçlenmiş olan basın etkili bir şekilde kamusal işlemine devam ederken sadece haber taşımacılığı olarak yayın hayatına devam etmez. Bu işlevin yanı sıra tüketim kültüründen etkilenerek salt bir tüketim aracı haline de dönüşmemiştir henüz. Siyasal olarak ittifakların dönemi olan devrim zamanlarında dahi basın ticarileşmiş fakat tüketim kültürünün bir aracısı olamamıştı. Siyasal tartışmalarının ortasında yer alan basın gittikçe sorun haline gelmekte ve kendisini bizzat tartışmanın merkezine oturtmaktadır. Siyasal işlev olarak dönüşen basın faaliyetleri kamusal işlevin yasallaşması ile basın yayın işleri ile meşgul olan kimselerin kendi yayın organlarını yayımlamaları ve onları savunmaları görünür hale gelmişti. Kamu oyununun daha eşit ve serbest bir hareket alanına kavuşması için yürütülen faaliyetler kamusal ilkesi altında tavrı almakla eşdeğerdi. Eski tarz gazeteler sansüre uğramışlardı. Bu sansüre karşı gösterilen direniş sayesinde haber trafiğini kendisine konu edinmiş yayıncılardan başka kendi sütunlarını oluşturan tepkilere ayıran gazetelerin hayatta kalması sağlanmıştı. Bu direniş devletin kanunnameleri altında polislerin talimatlarına ve yasalarına konu edilen basit işletmelerin derecesine düşürülmek istenen basın faaliyetlerine bir tepki

olarak doğmuş ve devam etmişti. Toplumsal konulara dair tartışmalara gazetesinde yer veren yayın organları tartışan kamunun bir kurumu olarak siyasal işlevini savunmakla meşgul olmuştu (Albrecht, 1995).

Gazeteler siyasal işlevlerinde dönüşüm geçirirken bir devrim gerçekleşti. Telgrafın icadı hali hazırdaki tüm haber ağının örgütlenmesine etki etti ve bir devrim etkisi yarattı. Bu devrim neticesinde gazete işletmelerinin özel ticari çıkarları örgütlenme içerisinde yer almaya başladılar. Gazeteler kapitalist işletmeler şeklinde yayınlarına devam etmekle kalmayıp gazetelerin etkinlik alanlarını kullanmaya çalışan ve örgüt harici faaliyetlerde bulunan kimselerin etki alanına girdiler. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında faaliyet gösteren gazetelerin hangi nüfuz alanları ve müdahaleleri ile yayıncılık yaptıkları bunun bir örneğidir. Yazı işleri bölümünün karşısında ortaya çıkan reklamlar bölümünün devreye girmesiyle özel şahısların kurumu olan basın kamusal topluluk oluşturan yapılarını belli grupların özel şahıslar aracılığıyla ticari bir kuruma dönüştü. Siyasal olarak dönüşüm geçiren gazeteler özel şahıslar eliyle bazı grupların kamu oyunu işgaline açık hale gelmişti (Altman ve Ervin, 1989).

Yayıncılık kuruluşlarının temeli siyasi taleplerin tersine dönüşmeye başlamıştı. Liberal modele göre tartışma içerisinde olan kamusal topluluğun kurumları devletin müdahalelerine karşı özel kişilerde olmaları nedeniyle kendilerini koruma altına almışlardır. Bu kamu modeline göre gazetelerin şahıslar yoluyla işletiliyor olmaları neticesinde devlet gazetelere eskiden olduğu gibi baskı yapamamakta ve faaliyetlerine etki edememekteydi. Bu kurumların ticarileşmeleri neticesinde ekonomik ve teknolojik bakımdan gelişen gazeteler toplumsal tartışmaları daha ilerleterek toplumsal güç öğelerine dönüştüler. Bu şekilde devam eden yayınlar tek kişilerin elinde olmaları nedeniyle eleştirel özelliklerini kaybetmeye başladı ve devlet karşısında eğilmeyen yayınlar kişilerin şahsi menfaatleri nedeniyle yayın hayatlarını tehlikeye atmaya başlayarak siyasal dönüşümüne devam etti. Gelişen kitle iletişim araçlarının daha büyük bir etkinliğe ulaşmaları nedeniyle kamusal alanının da genişlemesine neden oldular. Yapılan tartışmaların artması nedeniyle liberal devrin basınına kıyasla meta dolaşımı daha da arttı ve özel alana geri dönüş oldu. Etkisi artan basın yayın organlarının büyümesiyle bireysel yahut kolektif grupların baskısı altına girdi yayıncılık. Eskiden basın kamusal topluluk olarak birleşmiş özel şahısların etkisiyle aktarılıp güçlenirken, siyasal değişimle artık tersine kitle iletişim araçlarıyla belirlenir olmuştu. Yazı yazan özel kişilerin kurdukları gazeteler kamusal hizmete dönüştükleri ele alınırsa, özel şahısların kamusal toplulukları etkileyen kitle iletişim araçlarını sahiplenmesiyle süreç tersine dönmüş durumdaydı. Özel şahıslar temsili olarak işlerine devam ederken basın yayın organlarını etkileri altına alan gruplar özel çıkarların etkisi altında değişime uğramaya devam ediyordu. Kamusal alan ile özel alan ayrımı gün geçtikçe belirginleşmekteydi. Özel alan ayrımının ve özel çıkarların rekabetinin piyasanın belirleyiciliğine bırakılması basının kamusal tartışmaların dışında kalmasını içermekteydi. Kamusal alanın ticari tanıtımı olarak basının kullanılmaya başlanması özel şahısların rekabet halinde olan çıkarlarının kamusal faaliyetler eşliğinde gündeme gelmesi ve ele alınması anlamına gelmekteydi. Gazetelerin ticarileşmesi ile kamu oyu bir ilan ve reklam aracına dönüşmüştü. Bu süreç gazetelerin ve özel şahısların ekonomik ihtiyaçlarından doğmuş

olması sürecin yani kamu oyunu ticarileştirmenin hızlanmasına neden olmaktadır (Habermas, 2010).

Kamusal alanın kitle iletişim araçları vasıtasıyla tekrar feodalleşmesi artık daha görünür hale gelmektedir. Reklam ile toplumsal eğlencenin halkla ilişkiler başlığı altında gittikçe siyasallaştığı bir birliktelik giderek devleti de sürece eklemlemekteydi. Özel girişimler ulaşmak istedikleri şahıslara tüketici tercihi konusundaki bildirimlerini yaparken yurttaş bilinci oluşturmaya çalışmaktaydı. Aynı şekilde devletin de yurttaşlarına hitap ederken sadece bir yurttaş görüşünde değil tüketiciler gibi de hitap etmeleri beklenmekteydi. Bu dönüşüm böylece sadece kitle iletişim araçlarından oluşmayacak ve siyasallaşmanın işlevselliği bakımından bizzat devleti de eline alacaktı. Bu şekilde kamusal erk de artık tanıtım ve kamu oyununun desteği için değişikliklere giderek siyasallaşmayı ortaya çıkaracak ve kamusal alanı genişleteceklerdi (Anderson, 1978).

Basın yayın organlarının siyasallaşmasının yanı sıra sosyal devlette de siyasallaşmanın etkisi kamusal alanda göz önüne gelmeye başlamıştır. Hem yasa koyucunun hem de hükümete karşı idarenin gücünün artması liberal devirlerin aksine idarenin özerkleşmesini gözle görülür hale getirilmiştir. Fakat gücün devletten toplumsal gruplara doğru genişlemesi hala geri planda kalmıştır. Sosyal devlet biçimlendirme yetkisi nedeniyle bizzat imalatçı, tacir ve dağıtımçı haline gelmiş ve hareket sahasında hükümet otoritesinin altında yürütme erki ile kamusal alanı bağlarını güçlendirmiştir. Bu hareket alanı daha görünür hale gelmekle kendisini ikame etmeye zorunlu olarak da görülen bir alana dönüşmektedir. Bu yeni hareket alanında çıkarları için mücadele veren birlikler idareye müdahale etmeye başlamış, yönetsel güçleri düzenli bir şekilde yetkileri altına almaları ile sonuçlanmıştır (Lofland, 1998). İdare geniş olan sınırlarını bırakarak devletin yanında olan bazı kesimlere gücü aktarmaya başlamıştır. Fakat devlet kamusal alan bakımından idari üstünlüğünü genişlettiği alanlarda bu özel kesimlere doğru dikkatini genişleterek sürdürmüştür. Örgütlü çıkarların alanına doğru olan bu genişleme idarenin iddia ettiği üstünlüğe bağlı olarak adımlarını atmıştır. Bu zümreler ile paylaşılan kamusal alan resmi yollarla yani sözleşmeler eşliğinde gelişmedi. Parlamento dışında gerçekleşmeyen ve kurumlaşmamış taraflar eşliğinde gerçekleşen bu paylaşım dönüşüm geçiren bir kamusal alanın gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu paylaşım kamu oyu ile çalışması denen bir faaliyetler dizisi ile ilan ediliyor ve sürdürülüyor. Devlet ile toplumun karşılıklı ilişkisi nüfuz ettikleri alanlar boyunca etkileşim haline gelmektedirler. Bir devlet organı olarak parlamento kurumsallaşmış olarak kamusal alanın gözden kaybolmasına ve aracılık rolünü kaybetmesine neden olmaktadır. Entegrasyon süreci sürekliliği olan başka hallerde güvence altına alınmaktadır. Zayıflayan parlamento idareye yani devletten topluma doğru gerçekleşen süreci çıkar birlikleri ve partiler eşliğinde araçların güçlenmesi ile neticelenen bir sürece dönüştürmektedir. Bu aleniyet için atılan adımlar halkla ilişkiler çalışmaları ile gelişmekte ve daha önceki işlevleri büyük ölçüde kaybetmiş kamusal alanın ve elbette idarelerin yerini kaybetmelerine neden olmuşlardır. İdarelerin yerini alan çıkar birlikleri ve partiler devletle toplumun iç içe geçmesine neden olmuş kamusal alanın genişleyerek siyasallaşmasını sağlamıştır (O'Sullivan, 2010).

KAMUSAL ALANIN SİYASALLAŞMASI

Çıkar birlikleri ve partiler özel örgütlenmeler olduğu gibi hukuki bakımdan dernek olarak örgütlenmiş olmayanlarda mevcuttur. Fakat tamamı kamusal konumların paydaşı haline gelmişlerdir. Böylelikle siyasal kamunun işlevini yerine getiren bu örgütler devletin maruz kaldığı siyasal baskıyı bir güç ilişkisi olmanın ötesine götürerek meşrulaştırdığı görülür. Bu şekilde çıkar birlikleri dernekler hukukunun mevcut sınırlarını yok etmiştir. Amaçları şahısların özel çıkarını bir kamusal çıkara dönüştürerek dernek çıkarının genel çıkar olarak temsiline sebep olmuşlardır. Bu temsiliyet çıkar birliklerinin özel karakterine bağlı olarak etkin bir siyasal güç kullanımını ortaya çıkarır. Bu çıkar birlikleri kamu oyu tarafından denetlenmemesine rağmen kamu oyunu yönlendirirler. Böylelikle toplumsal güç kullanan çıkar birlikleri ayrıca yitip gitmekte olan kamusalığın ölçütleri bakımından meşrulaştırma işlevini ikilem olarak mecbur etmektedir. Örgütler kamusal toplulukların medya etkisi altında kalmaları nedeniyle içsel olarak beliren fakat kamusal tahammüle aykırı olmayacak şekilde destek alırlar. Bu etkileşim bağlayıcı olmadığı gibi ilişkinin pasif yönünü güvence altına almakta da imtina etmektedir. Hem siyasal baskının şekillenmesi hem de yaratılan tahammülün destek bulması ile oluşan siyasal baskının tepkisel yüze vurumu kamusal alanın dengelenmesini ortaya çıkarmaktadır (Schürman, 1989).

Kamu oyu çalışması anlaşma noktasına varırken bir kamusal tartışma konusu yapmaksızın uzlaşma için bizatihi kendi varlığını güçlendirmeyi amaç edinmiştir. Güçlendirme işlemi için siyasallaşan kamu alanı çıkar gruplarının ve görevlilerinin temsiliyetini yerine getirirler. Bu amaçtaki kamusal birlikler kolektif örgütler şeklinde ilerlemeyi tüzel şahıslar olmaya yeğlerler. Bunun sebebi olarak bu birliklerin biçimsel temsilden kaçınma istekleri gösterilir. Temsiliyet çıkar birliklerinin iç işlerinden uzaklaşarak özerkleşmesi ile meydana gelir. Özerkleşme çıkar birliklerinin üyelerinin kamudaki temsiliyetine önem vermelerinden kaynaklanır (Eisenberg, 2011). Bu açıdan bakıldığında söz konusu temsiliyet örgütün kamusal istediğinin ve çağrısının neticesidir. Örgüt içi temsiliyetin bu bakımdan önemi ikinci sırada gelmektedir. Fakat bu daha önce var olan eski tip kamusalığın tekrar canlanması olarak meydana gelmez. Bu yeni kamusalık devlete ve devlet dışı örgütlerin yerlerinden kamuyu bilgilendirme gereğini üstlenmekte bazı sorumluluklar almasının önünü açmaktadır. Bireysel temsiliyeti otoritenin hâlesi olan koşulda aleniyetin bir etkisi olarak meydana gelir. Bu nedenle modern aleniyet halka açılmakla beraber umumi kazanarak son derece yakın bağlara sahiptir. Bu ilişkileri sağlayacak olan halkla ilişkiler aslında kamu oyu olmaktan öte tanınma olarak anlam kazanmakta olan görüştür. Bu görüş neticesinde kamu üyeleri önünde itibar kazanan egemen varlığın bizatihi kendisi olmakta ve topluluğun eleştirel katkısından siyasal olarak uzaklaşmaktadır (Dossa, 1989).

Akıl üreten kamusal birlikteliğin bağlarını garanti altına alan toplumsal kurumlar basın ve yayın organlarının da gelişimiyle etkilerini yitirmeye başlamışlardır. Kitlesel olan basının ticarileşmesi yönündeki gelişmeye partilerin tabanları da iştirak etmişlerdir. Eşitliğe dair istekler ve bunların toplumlaşması partilerin içeriğini değiştirmektedir. Meslekten siyasetçi olan vekillerin ortaya çıkması gibi bir işletme şeklinin örgütlenişi daha merkezi organların devreye girmesi ile yerel organların anlamını kaybetmesine

neden olmaktadır. Siyaset gereği partiler bu gelişmeye yeni yöntemler etrafında yaptıkları faaliyetler ile yurttaş kitlesine ulaşarak oy verme konusunda kendilerini topluma entegre etme gereği duymuşlardır. Kamusal alanın gelişmesi neticesinde yerel birlikteliklerde milletvekillerinin seçmenle ilişkisi icraat özelinde değil propaganda düzeyinde meydana gelmektedir. Bu propaganda teknikleri iş olarak ele alındığında çıkar birlikleri tarafından aydınlatıcı, yönlendirici, bilgi verici, reklamcı, pedagojik ve manipüle edici olarak şekillendirilmekte ve kamu oyu ile paylaşılmaktadır (Barker, 1963; Fainstein, 1992).

Kamusal alanın siyasallaşmasına neden olan ve işlevinin değişimine sebep olan bağlantılar epeyce artmaktaydı. Kamusal alan gün geçtikçe yerel dayanağını kaybetmeye başlamıştı. Hem özel alan hem de kamu oyu açık olan sınırlarını kaybetmişti. Şeffaflık ve anlaşılabilirlik yerini yitirmekteydi. Artık sınıflara ait partilerden ziyade çoğunluğa hitap eden kitle partilerinin ayrışması ile entegrasyon partileri meydana geldi. Bu parti siyasalının değişimi ve işlevsel dönüşümü neticesinde basın seçmeni yakalıyor ve desteğini alıyordu. Geçmişe nazaran sınırlarını genişleten bu siyasi aygıt egemen parti şekli olarak ortaya çıktı. Bu tip partilerin ortaya çıkması ile kamusal hayatın sınırları genişlemeye başlamıştır. Seçmen davranışını etkileyecek gösteriler manipülatif halde gelişim göstermiştir. Ayrıca eğitim araçlarının sahipleri de bu siyasal değişimin aracı olmaktadır. Bunun ötesinde partiler kamusal topluluğu etkileyen bir özel grubun yönetiminde olduğu için kamusal olarak karşılama fakat onu yönlendiren bir hale gelmiştir. Partilerin bu denli dönüşümü kamusal toplulukla ve parlamentoyla ilişkilerinde gözlenmekte, milletvekillerinin itibarlarında ki değişimde mevcuttur (Baumgartner, 1988; Findlay, 1992).

Bu değişimin devamı olarak parlamento tartışma ortamını kaybetmiş gösteri merkezi haline almıştır. Çünkü pazarlık konusu yapılan hususların kapalı kapılar ardında alınmış kararlardan sonra parlamento tarafından onaylanması sadece partinin şekil olarak işlevinin devamını değil aynı zamanda parti idaresinin çember dışına da çıkarılmasıdır. Çoğunluğun aldığı kararların en doğru ve etkili kararlar olduğu kamu oyu nezdinde itibar görmekte, bu çoğunluk için yapılan tartışmalara katılanların ikna edici olmaya çalışılmakta, en yetkin kimselerden oluşan şahsiyetlerin oluşturduğu meclis olmaktan çıkartılmaktadır parlamento. Kitle iletişim aracılığıyla kamusal alan özel olarak katılan halkın, hükümetin ve partilerin siyasetlerini halka duyurarak yapması kamusal alanın siyasal değişimine neden olmaktadır. Bu kamusal alanın muhalefetin de katılımıyla gittikçe genişlemiştir. Anlaşmaların ve müzakerelerin kamusal alan parlamento öncesi olduğundan farklı olarak yeni tartışmaları süreklilikle gündeme getirmiş ve kamusal alan ve onunla birlikte gelen kamu oyunun birliğini yani kamusal topluluğunun merkezi ve parçası şeklinde parlamentoyu güvenli hale getirmektedir. Bugün ise buna benzer bir işlev siyasal nedenlerle kamusal alan içerisinde yerini kaybetmektedir (Bender, 1975; Edgerton, 1979). Meclis çalışmaları ve partilerin faaliyetleri tartışmanın odağına kitle iletişim araçlarını koyarak devam etmekte ve bir nevi kamusal alanı her bir dinleyici yahut izleyiciye ulaşarak genişletme çabası içerisinde dir. Fakat partilerin bu çalışmalardaki hedefleri pek yerini bulmamakta meclis de yapılan faaliyetlerin dinleyici yahut izleyiciye ulaştığında istenilen sonucu pek nadir

yakaladığı görülmektedir. Fakat kamusal alan genişlemiş, siyasal işlevi değişmiştir. Meclis organları her halükarda çalışmalarına devam etmekte ve etkinliklerini devam ettirmekteyken parlamentonun istişare özelliği eski itibarını kaybetmektedir. Yayınlar eşliğinde değişen kamusal sınırlar bu nedenle her zaman parlamentonun ve çıkar örgütlerinin istediği istikamette ilerlememektedir. Aleniyet bu haliyle tartışmaların nedenini eleştirel olmaktan ziyade gösteri şeklinde yorumlamamıza neden olmaktadır. Kamusal alanın siyasal dönüşümü nedeniyle simgeler işlev kazanıyor ve bunlara karşılık yeni simgeler oluşturularak cevaplar veriliyordu. Kamusal alan değişiyor ve genişliyor ancak çıkar gruplarının ve partilerin istediği ortam bir türlü sağlanamamaktadır (Berger, 1977).

Toplumsal örgütler özel çıkarların baskısı ile kuvveti azalan kamusal alan nedeniyle siyasal tartışmalardaki uzlaşmalı tavrından ziyade siyasal denetim işlevini yürütmeye başlamıştır. Bu işlevi aleniyet bakımından tamamen üstlenmekle yerine getiren toplumsal örgütler ancak kamusal olarak katılmanın neticesinde meydana gelmektedir. Değişmekte olan şartlar geleneksel bakımdan aleniyet isteklerine dahil olmuştur. Fakat bu taleplerin korunabilmesi için tamamlanan aleniyet ilkesinin şu ana kadar başka taleplerin ve özel çıkarların kamusalılığı ile kurumlara dahil edilmeleri gerekir. Bu sirayet öncelikle siyasi partilere uzanmalı ve daha sonra sırasıyla kitle iletişim araçlarına ve kamusal birliklere geçmelidir. Taleplerin değiştireceği bu kurum ve birliklerin neredeyse tamamı devlete bağlı olduğu görülmektedir. Bu güçler toplumun siyasal düzeni bakımından kamusal işlev görmektedir ve özel olmakla mükellef örgütlerdir (Calthorpe, 1993).

Yukarıda bahsi geçen işlevlerin gereğinin demokrasi içerisinde üretilmiş kanaat ve demokrasi ile şekillenmiş irade ile yerine gelebilmesi için öncelikle bu parti ve birliklerin iç yapıları mahiyetinde demokrasiyi kabullenmiş olmaları gerekir. İç yapıları nedeniyle kamusal ilkesi etrafından düzenlenmiş örgütlerin demokrasiyi kamusal ilkesi çerçevesinde mümkün kılabilmesi kitle iletişim araçlarının hiç bir kısıtlama olmaksızın yayın hakkı ve kamusal akıl yürütmeye izin vermeleri gerekir. Bu şekilde örgütlenmiş birliklerin kamusal topluluğun temsil ettiği kamu bağlantısı ile birlik ve partilerin iç işlerinde gerçekleştirilen aleniyet işlevi yerine getirilmiş olunur. Örgütlerin faaliyetleri değerlendirildiğinde devlete olan baskı ile kendi aralarında mevcut olan baskı bir tür çok yönlü bağımlılık ilişkileri ve ekonomik bağlantıları benzeri geniş bir alana yayılan aleniyet ile güvence altına alınmalıdır. Kamusal alan bakımından değişen siyasal işlev etrafınca ekonomik ilişkilerin de değişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle mali araçların kullanıldığı örgütlerin de kullandıkları kaynakların kökleri ve kullanımları kamunun teftişine açık hale getirilmelidir (Fishman, 1987). Anayasa etrafında oluşturulmuş ilkeler aleniyet taleplerinin birliklerden parti örgütlerine kadar uzamasına vesile olmaktadır. Bu noktada birliklerin faaliyetleri önemlidir. Çünkü birlikler tıpkı partiler gibi devlet idaresinde mevcut olan kamusal düşünce özgürlüğüne sahip olmakta ve anayasal koruma ile toplumun kanaat ve irade inşasına etki etmekte meşru yapılardır. Yayınlanan siyasal bildirimler dahi kamu üzerinde yönlendirici olarak imtiyazlı bir etki ile her kurum gibi demokrasinin kamusal hükümü altında faaliyetlerine devam etmelidir. Örgütlerin talepleri bakımından işlevler

değerlendirilmeye alınca işin hukuksal boyutu ne olursa olsun sosyolojik bakımdan devletle ilişkili faaliyet gösterdiği için toplumsal birliklerin daha demokratik bir yapıya dönüşmelerinde yardımcı olduğu açıktır. Kamusal alan bu şekilde hem örgüt içi hem de kamusal anlamda kamusal alanın genişlemesini ve hüviyet kazanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle sadece kamusal yani devlet organlarının değil siyasal kamuda güçlü olan her kuruluş aleniyete bağlanmalıdır. Toplumsal gücün siyasal güce dönüşümü ile toplum etrafında siyasal etkililiğe dönüşüm süreci siyasal güç kullanımına eleştiriyi ve denetimi zorunlu kılar. Toplumsal ve siyasal güç kullanımı etrafında örgütlerin hem iç yapıları hem de devletle ilişkileri kamusalığa bağlı olarak rekabet etme koşulları ve örgütlerin bizatihi kendileri karşılıklı denetim altına alınmalıdır. Kamusal alanın genişlemesi nedeniyle doğacak açıklıklar bu sayede kapanacak dönüşen siyasal ve toplumsal yapılar kontrol altına alınabilecektir (Giddens, 1984).

Kamusal alanı bakımından genişleyen yapının mimarları örgütlerin faaliyetlerine kafa sayısı bakımından kendi güçlerini ortaya koymaları demokratik bakımdan siyasal işlevlerini dönüştürmeleri bakımından daha başarılı olduğu gözlenmektedir. Demokratik kamusal alan kafa sayısına göre geri planda kalmıştır. Bu bakımdan partiler dikkate alındığında kafa sayısını arttırmaya çalışan partiler kamusal alanlarını daha genişletmek için kendilerinin dahil olduğu kamusal alanı reklamalar aracılığıyla arttırmak niyetindedirler. Kamusal alanın reklamlar aracılığıyla artışı, kitle iletişim araçlarının yaygın olarak kullanımı siyasal dönüşüm açısından önemlidir. Partiler ve örgütler ile geliştirilen kamusal iletişim süreci özellikle siyasete en uzak ve ilgisiz toplum kitlesinin desteğini almayı hedefleyen gösteri ve yönlendirici etkisi nedeniyle önemlidir. Kamusal alan bu şekilde değişmekte ve dönüşmektedir. Aleniyet bakımından da yerine gelen talepler bu şekilde toplum ile paylaşılmakta ve örgütlerin zamanla kendi iç işlerine kadar temayüz etmektedir (Dinham, 2009).

Parlamento seçimlerinin varlığı demokratik işlevin örgütler nezdinde ve kamusal alan bakımından beklenti içerisine girdiği bir taleptir. Bu bakımdan kamusal alan siyasal olarak yönünü belirlemeye çalışır. Bu liberal bakış açısı ile bir bakıma burjuva beklentileri de kamusal alanda yerini bulur. Vatandaş olarak seçmen rolünü üstlenen toplumsal birliğin beklentileri daha önce özel şahıslardan oluşan toplumsal kamusal alanın getirdiği eleştiri ve yasama yerine toplumun psikolojik bir yansımaya dönüşür. Seçmenin daha önce belirli konularda bilgi ve ehliyetine sahip olduğu göz önüne alınırsa siyasal eylemi gözeterek birliklerin örgütlenmesi artık toplumun da hem genel hem de özel olarak tartışmalara katıldığı bir hal alır. Kamusal alanın bu genişlemesi bireyin örgütler eşliğinde siyasal dönüşümüne tanık olmamıza neden olur (Habermas, 2010). Kamusal alanın genişlemesi bilgiye sahip her bireyin araçlar ile fikrini belli etmesine ve tercih yapmasına vesile olur. Bu katılım sonucunda siyasal eylemi şekillendirecek ve belli hedeflere yönlendirecek bir haklılık bulunmasına yardımcı olmaktadır. Kitle iletişim araçları ile şekillenen toplum ve birey tercihleri siyasal ilkelerin ve ahlakın dahil olduğu süreçlerin hızlanmasına ve katılımın arttığı bir kamusal alan topluma kazandırır. Böylece siyasal işlev gören kamusal alan toplumun bileşenlerini bir araya getirerek yeni bir karakter kazanmasına neden olur. Seçme hakkını elinde tutmaya başlamış halk kitlesinin doğru gözlemler yapma yeteneği ve bilgilendirmeler aracılığıyla doğruyu görme yetisi

artmıştır. Birliklerin ve örgütlerin kamusal alana olan dâhiliyeti ve aidiyeti neticesinde demokratik tartışmaların artması bizatihi kamusal alanın sınırlarını ve dönüşüm içerisinde olan siyasal işlevin sürecini bizlere göstermektedir (Goffman, 1959; Gulick, 1989).

Birlikler ve partiler genişleyen kamusal alanı kitle iletişim araçları ile kullanmak niyetindedirler. Tartışmalara sık sık dâhil olan örgütler kabaca daha ilgisiz olan bireyler ve gruplar nezdinde ancak bu şekilde dikkate alınabileceklerdir. Aleniyet ilkesi çerçevesinde daha görünür olmaya çalışan örgütlerin kararsızlara ulaşabilmeleri bu şekilde mümkün olabilecektir. Kamusal alanın bu şekilde siyasallaşması bilgiye sahip bireylerin tamamen sürece katılımı ile mümkün olacaktır. Hatta siyasal tartışmalar bu nedenle homojen bir yapıda olmamakta kişilerin, ailelerin, grupların ve çevrenin tercihler konusunda farklı yolları seçmesine neden olacaktır. Gelişen tartışmalar eşliğinde siyasal dönüşüm hızlanacak işlevin kazanılması da takiben hızlanacaktır. Fakat kamusal alanın siyasal bakımdan genişlemesi bu kararsızlar ordusuna tamamen sahip olmayı beraberinde getirmez. Her ne kadar kitle iletişim araçları ile kamusal alan genişlese de tercih yapacak kişilerin tamamı her fikri ve tartışmayı sahiplenmeyi yerinde görmez. Hatta uzaklaşmayı tercih edebilirler. Bu kararsız ordusunun tercihler konusunda birlik ve örgütlerin yayınları nedeniyle sık sık görüş değiştirdikleri de görülür. Her ne olursa olsun en ilgisiz vatandaşa kadar uzanan siyasal tartışmalar kamusal alanın siyasal işlevinin siyasal dönüşümüne olan en açık kanıtlardan biridir (Halmos, 1953).

Her parti bu kararsızlar ordusundan mümkün olan en fazla çoğunluğu kendi yanına çekmeye çalışır. Bu her zaman aydınlanma yoluyla değil de kitle iletişim araçlarında meydana gelen dönüşüm eliyle olur. Partiler siyasal olarak değişen seçmene uygun olarak siyasal görüşlerini dönüştürerek sunmaktadırlar. Değişen kitle iletişim araçlarını kullanımına bağlı olarak partiler sonuçları değiştirmeye çalışmakta destekçilerinin sayısını arttırmak için uğraş vermektedirler. Kendi görüşlerine sahip olmayan kişilere dahi partiler seçi reklamları ile ulaşmaya onların kanaatlerini değiştirmeye çalışırlar. Genişleyen siyasal tartışmalar kamusal alanın sınırlarını çizerek yoluna devam eder. Bu nedenle siyasal işlevin örgütler aracılığıyla toplum nezdinde değiştiğini ve kitle iletişim araçlarının şekillenmesini göz önüne getirir (Harvey, 1973).

KAMUSAL ALANIN DÖNÜŞÜMÜ

Kitle iletişim araçlarının günümüze değin değişimleri göz önüne alınacak olursa kamusal alanın sahip olduğu bir diğer işlev reklamdır. Bu nedenle daha önce bahsettiğimiz gibi örgütler ve özellikle siyasal partiler seçmenin tercihlerini yönlendirerek kendi taraflarına çekebilmek amacıyla bir baskı oluşturmak isterler ve hatta buna artık kendilerini zorunlu sayarlar. Biz buna bir tür siyasal sanayi de diyebiliriz. Eski parti yapısında söylev üstünden seçmenleri etkilemeye çalışan kimselerin yerini reklam ve tüketici tercihleri konusunda uzmanlaşmış kimselerin gündeme gelmesi söz konusudur. Eski tarz partilerin bu şekilde dönüşümü siyasal olarak değişen kamusal alandan etkilendiklerini gösterir. Özellikle ikinci dünya savaşından sonra artan sosyolojik araştırmalar ve kitle iletişim araçlarındaki teknolojik gelişim örgütlerin bu tarz bir siyaset yapmasını neredeyse zorunlu kılar. Bu tarz bir kamusal alanın artışı özellikle üst

üste seçim yenilgisi alan partilerin arayışında gözlenmektedir. Böylelikle oluşturulan geçici siyasal kamusal entegrasyon kültürünün koşullarını yeniden üretiyor ve siyaset alanı toplumsal bakımdan tüketim kültürüne eklemlendiriyor (Heckscher, 1977).

Demokrasinin içerisinde kamusalığın bir ilke olarak yer alması her bireysel tercihi, arzuyu ve kanaati gündeme getirmek için eşit olanaklara sahip olunmasına neden oldu. Bu kaynak kamusal anlayışı neticesinde kamusal topluluğun bireysel görüşler çerçevesinde fikir yürütme faaliyetlerini arttırarak kamu oyu oluşturma olasılığını doğurur. Kitle iletişim araçlarındaki gelişmeleri takiben tetiklenen siyasal alandaki gelişmelerin de benzer bir hal alması nedeniyle yayılan bilgilerin bir tartışma yaratması, tepki ve itirazların aynı anda doğmasına ve yayılmasına kamusal alanı genişletmeye ve siyasal dönüşüme sebep olduğunu söylemeye bir engel teşkil etmez (Henley, 1977).

Modern anayasalarda temel haklar liberal kamusalığın bir yansıması gibidir. Toplumun özel serbestiyetini güvence altına almaktadır. Anayasanın karşısında sınırlı olan kamu erki toplum ile özel arasında devletin vatandaşları olarak bir aracılık rolünü de üstlenmektedir. Kamusal topluluk olarak birleşen özel bireyler bir bakıma devlet ile vatandaş arasında köprü rolündedir. Bu şekilde değişen siyasal otorite kamusal aracılıkla mülkiyet değişimine dayanan toplum koşullarının bireyler ile ve arasındaki ilişkiyi piyasada ve kamusal alanda özgürleştirmekte, güvence altına almaktadır. Adalet ilkesine baktığımızda piyasanın değişim ağı mülk edinmeye yani özel serbestiyet ile gelişir ve katılım hakkı ile bu değişim içerisinde fırsat eşitliğini esas alır. Kamusal alandan yani bir bakıma egemenlikten özerkleşen alan mülk sahiplerinin toplum içindeki tartışmaları eşliğinde iktidar ilişkilerinden gün geçtikçe tarafsızlaşacaktır. Bu değişim ve temel hak kamusal alanın egemen erk bakımından zayıflamasına neden oluyorsa da kamusal alanın siyasal olarak gelişimine mani olamamaktadır (Lees, 1985).

Liberal temel haklar zaman zaman olumsuz bir karaktere de bürünmektedir. Fakat temel haklar esası ile hukuksal düzenin genel koşullarına eş olarak özel şahısların da ele alınması tasarruf altında olan alana devletin müdahalesini doğurmaktadır. Anayasa yapıcılarının düşündükleri işlev temel hakların kamusal alana bir sınır çekmesini ilişkilendirmişti. Çünkü bu düzen gittikçe siyasallaşmakta ve toplumsal zenginlik ile kamusal kanaatlerin yeniden üretilmesi sürecine eşit fırsat ilkesi nedeniyle katılımı güvence altına almaktadır. Fırsat eşitliğinin güvence altına alınması ile devletin varsayılan yoğun gücüne karşı hürriyet doğmuştu. Bu pozitif etki ile kamusal alanın siyasallaşması mümkün oldu ve işlev bakımından bir gelişme daha meydana geldi. Liberal hukuk devletinin anayasal altyapısı devlet ile toplum ilişkisini tekrar okumakta ve devletin toplumla ilişkisini değil aksine toplumsal yaşamın bütün ağını düzenleme talebindedir. Temel haklar ile doğmuş kamu düzeni böylece özel hukuk alanına da uzanmaktaydı (Jones, 1971). Liberal serbestiyet güvencesiyle demokratik katılım güvencesi arasında yapılan ayırım böylelikle başka bir görünüm kazanır. Özel şahıs ile devletin yurttaşının konumları gibi iki temel hak çeşidi toplum bilimi bakımından kamusal alan ile özel alan arasındaki ilişkiyi birbirinden ayrı görmekle beraber birbirinden kopmaz olarak da görmektedir. Bireylerin bağımsızlığı özel alanda ve kamusal alanda temin edildiği müddetçe kamusallıkla pazarın beklendiği gibi

işleyeceğine dair bir güvence teminat altına alınmaktadır. Meclis içerisinde devlet erki şeklinde kamusallaştırılan kamu teminatının kamusal topluluğun özel alanındaki bağımsız ilişkiler ile mümkün olduğunun farkındadır. Bir katılım hakkı olarak görebileceğimiz seçme hakkı kamusal alanda mevcut bağımsız ilişkilerin güvence altına alınmasının doğal sonucudur. Bir bütün olarak ele alındığında değişen kamusal alan özel şahısların elde ettiği haklar ile özel alanın sınırlarını çizmekte ve bu alanda kalan ilişkilerin bireylerin tercih hakkı ile güvence altına alındığı anlamına gelmektedir. Bu iki ayrı uç siyasal işlevin sadece devlet organları değil bireylerinde katılımıyla gerçekleşmektedir (Proshansky, 1978).

Siyasal işlevi değişen kamusal alan liberal hukuk devletten sosyal devlet olma yolundaki dönüşüme eş zamanlı gerçekleşmektedir. Bu dönüşüm aslında liberal gelenekleri geride bırakma anlamında gerçekleşmemekte aksine bir süreklilik nedeniyle meydana gelmektedir. Sosyal hukuk devletinin bu süregelen liberal devlet anlayışının devamı olduğu düşünüldüğünde ikisinin ayırım noktasının örgütlerin aralarındaki çıkar ilişkilerini ve bağlantılarını temel ilkelere bağlamaya dönük taleplere olan hukuksal bakıştan kaynaklandığını söylemek gerekir. Nedeni ise liberal devletin önceliğinin devlet ile toplumu ele alan ilişkileri bir hukuk manzumesi şeklinde güvence altına almasıdır. Sosyal devlet bu hukuki bakış açısını ve önemsemesini devralmakla beraber genişleyen kamusal alanın toplumun her kesimine yayacak şekilde tekrar ele almasıdır. Sosyal devlet ile toplumsal düzenin taşıyıcısı olan devletin liberal temel hakların olumsuz etkilerinden uzaklaştığını özel alanın kamusal alan içerisinde sınırlarının güvenceye alınmakla beraber daraldığını ifade etmek gerekir (Olsen, 1976). Devlet sosyal devlet olma hasebiyle adaletin olumlu işlevini teminat altına almaktadır. Yasa kavramı ile hukuk devletinin hem adaleti güvence altına alan hem de eşitliği teminat altına alan yapısı kamusal alanın siyasal dönüşümü nedeniyle yadsınır hale gelmiş fakat kitle iletişim araçlarının gelişimiyle olumsuz alanların önüne geçilmiştir. Özel alanın varlığı genişleyen kamusal alanın dönüşümü altında yasalar ile güvence altına alınmıştır. Sosyal sorumlulukları olan devlet sayılan haklar ve ortaya çıkış nedenleriyle çıkar dengesinin genel düzeyde kalmasını ve kamusal alanın gündemdeki ihtiyaçlarını değerlendirerek bazı uyarlamaları yapmak zorunda kalmaktadır (Sassen, 1991).

Devlet özel alan ile toplumun arasında siyasal işlev görerak aracılık yaptığı temel haklara dayalı bir düzenleme tarzıdır. Devlet ile toplumun iç içe geçmesi temel hakların aksine onunla zıtlaşan bir düzenlemenin toplumsal anlamı ve anayasal gerçekliği devletin siyasal işlevinin değişime uğramasına neden olur. Sınır belirleme ve dışlama ile artık güvence altına alınamayan sosyal kazanımlardan yararlanma nedeniyle siyasal kamu organlarına katılma hakkı da güvencesinden uzaklaşmaktadır. Bahsi geçen katılımların mevcut olabilmesi için gerekli yetkilerin etkili olması gerekir ve bu nedenle kamusal alan zorunlu olduğu ölçüde genişlemeye muhtaçtır. İşte bu sebeple partiler yahut birlikler kamu yönetiminin işbirliği ile devletle bağlantılı faaliyet yapan örgütlenmeler meydana gelmektedir. Bu örgütlenmelerin bir kısmı özel alanın bağımsızlığına bağlı olarak bireysel olan çıkarlarını artık toplu biçimde örgütleyen iktisadi birliklerdir. Bir diğer kısmı ise sosyal hakların özel konumu nedeniyle kamu alanında toplu çıkar temsili ile gerçekleştiren yani özel alanın bağımsızlığını siyaset

aracılığıyla kazanmak ve müdafaa eden kitle örgütleridir. Bu örgütlerin faaliyetleri ve devletin geleneksel olan işlevinin dönüşümü neticesinde şahsi ilişkileri olan bireylerin oluşturduğu kamusal topluluğun yerini örgütlü şahıslardan oluşan kamusal topluluk almaktadır (Schorske, 1968).

Hem devletsel hem de toplumsal örgütlerin iç işlerinde aleniyet kaybının ve aralarındaki ilişkilerde her iki tarafında aleniyetten kendini sakınmasının sebebi olarak çıkarların sınırsız çoğulculuğu verilebilir. Bu sebep kamu oyununun oluşumuna ölçüt olacak genel çıkarların var olmasına yol açmaktadır. Üstesinden gelinemeyecek nitelikte olan çıkar çatışmaları yapısal olarak karşımıza çıkmakta ve devletçe tekrar örgütlenmiş kamunun sınırlarını daraltmaktadır. Toplumsal iktidarın bir tarafa olan yakınlığını kaybedip mesafeyi koruması siyasal egemenliğin kamusal tartışmalar ile mutabakatın sağlanmasına yol açmakta ve rekabet halindeki çıkarların bağlayıcılığına göre gerçekleşecek uyumu ortaya çıkarmaktadır. Oluşan uzlaşmanın olmadığı aksine baskı ve karşı baskı ile çıkarların birbirine girmesi rekabetin başka şartlarda meydana gelmesine ve gerçekçilik ilkesi etrafında toplanan kamusallaşmanın bu alan dışına çıkmasına sebep olmaktadır (Cox, 1965).

SONUÇ

Haber alış verişini sağlayan kurum ve şahıslar devlet idaresinde yayınlarına devam ederlerken giderek daha özel müesseselere dönüşmüşlerdir. Özel teşebbüs yatırımlarını korumak amacıyla kuruluşunun ilk dönemlerinde yayıncılık hayatına hiçbir baskıyı kabul etmemesine rağmen giderek kapitalist yaşamın gereklerine uyum sağlamaya başlamıştır. Özel teşebbüs önderliğinde ilerleyen yayın organları giderek kamuya tüketici olarak bakmaya başlamış ve yayıncılığını üretim yapan kapital temsilcileri lehine yayın yapmaya başlamışlardır. Artan nüfusu ile özel teşebbüs giderek devleti etkilemeye ve yönlendirmeye başlamıştır. Bu süreçte kamusal bilinç ile devlet eski rolünü düzenleyici olarak kazanmıştır. Ancak gittikçe siyasallaşan kamusal alan tüketim ögesi olma rolü ile ticarileşmiştir. Siyasetin ticarileşmesi ve ticaretin siyasallaşması kamu oyununun dönüşümü tetikleyen iki etken olarak karşımıza çıkmıştır.

Sosyal devlet düzeni ile yönetilen toplumların demokrasi ölçüsü toplumsal iktidarın ve siyasal egemenliğin rasyonel olmayan ilişkileri hakkında nüfuz edilemezlik ve aşılamazlık gibi sınırlandırmalar ile ele alınabilir. Aleniyet ilkesi etrafınca iki zıt görüş arasında kavga devam etmektedir. Siyasal iktidarın icraatları ve mevcut güçlerin dengelenmesi için devletin gerektirdiği kamusallık ile kamusal alanda meydana gelen siyasal dönüşümün hız kazandığı ve kazanacağı açıktır. İşlev olarak değişen devlet organları, kamusallık ve sivil toplumun kamusal alanın boyutlarını değiştireceği açıktır. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşması özel ve kamusal alan arasındaki sınırları grileştirmekte fakat aynı zamanda kamusala alanı genişletmektedir. Örgütlü bireylerin ortaya çıkması ve birlikler ve partiler aracılığıyla özel alanın kamusala alan ile ilişkilerinin daha bağlı hale gelmesi siyasal işlevin değişmesini ve dönüşmesini elzem hale getirmiştir (Toll, 1969).

KAYNAKÇA

- Albrecht, D. (1995) *World War II and the American Dream: How Wartime Building Changed a Nation*. Cambridge: MIT Press.
- Altman, I. ve Ervin, H. Z., (1989) *Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research, Public Places and Spaces*. New York: Plenum.
- Anderson, S. (1978) *On Streets*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Barker, R. (1963) *The Stream of Behavior: Explorations of Its Structure and Content*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Baumgartner, M. P. (1988) *The Moral Order of a Suburb*. New York: Oxford University Press.
- Bender, T. (1975) *Toward an Urban Vision: Ideas and Institutions in Nineteenth-Century America*. Lexington: University of Kentucky Press.
- Berger, P. (1977) *Facing Up to Modernity: Excursions in Society, Politics and Religion*. New York: Basic Books.
- Calthorpe, P. (1993) *The Next American Metropolis: Ecology, Community, and the American Dream*. New York: Princeton Architectural Press.
- Cox, H. (1965) *The Secular City: Secularization and Urbanization in Theological Perspective*. New York: Macmillan.
- Dinham, A. (2009) *Faith in the Public Realm*. Bristol: The Policy Press.
- Dossa, S. (1989) *The Public Realm and The Public Self*. Canada: Wilfrid Laurier University Press.
- Edgerton, R. (1985) *Rules, Exceptions, and Social Order*. Berkeley: University of California Press.
- Eisenberg, A. and Kymlicka, W. (2011) *Identity Politics in the Public Realm*. Canada: UBC Press.
- Fainstein, S. (1992) *Divided Cities: New York and London in the Contemporary World*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Findlay, J. M. (1992) *Magic Lands: Western Cityscapes and American Culture after 1940*. Berkeley: University of California Press.
- Fishman, R. (1987) *Bourgeois Utopias: The Rise and Fall of Suburbia*. New York: Basic Books.
- Giddens, A. (1984) *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge, MA: Polity.
- Goffman, E. (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. NY: Doubleday Anchor.
- Gulick, J. (1989) *The Humanity of Cities: An Introduction to Urban Societies*. Granby, MA: Bergin and Garvey.

- Habermas, J. (2010) *Kamusalığın Yapısal Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Halmos, P. (1953) *Solitude and Privacy: A Study of Social Isolation, Its Causes and Therapy*. New York: Philosophical Library.
- Harvey, D. (1973) *Social Justice and the City*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Heckscher, A. (1977) *Open Spaces: The Life of American Cities*. New York: Harper and Row.
- Henley, N. M. (1977) *Body Politics: Power, Sex and Nonverbal Communication*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Jones, G. (1971) *Outcast London: A Study in the Relationship between Classes in Victorian Society*. London: Oxford University Press.
- Lees, A. (1985) *Cities Perceived: Urban Society in European and American Thought, 1820-1940*. New York: Columbia University Press.
- Lofland, L. (1998) *The Public Realm: Exploring The City's Quintessential Social Territory*. London: Routledge Press.
- Olsen, D. J. (1976) *The Growth of Victorian London*. Harmondsworth: Penguin.
- O'Sullivan, N. (2010) *The Concept of the Public Realm*. London: Routledge Press.
- Proshansky, H. (1978) "The City and Self-Identity." *Environment and Behavior* 10(June):147-69.
- Sassen, S. (1991) *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Schorske, C. E. (1968) *The Idea of the City in European Thought in Urbanism, in World Perspective*, edited by Sylvia Fava. New York: Thomas Y. Crowell.
- Schürman, R. (1989) *The Public Realm*. New York: State University of New York Press.
- Toll, S. I. (1969) *Zoned American*. New York: Grossman.